

OBSAH

Hluboce eucharistický rok (úvodník)	1
<i>P. Gorazd</i>	
Karmel a eucharistie	2
<i>Sestra Libby Dahlstrom, O.Carm.</i>	
Sv. Terezie z Lisieux a eucharistie. Milost Vánoc 1886.	6
<i>Kateřina Lachmanová</i>	
Brána	11
<i>Romano Guardini</i>	
Terezie z Lisieux a Panna Maria (2. část)	11
<i>Sestra M. Milada od Spasitele světa, OCD</i>	
Jak Edita Steinová skutečně přišla ke (katolické) víře	15
<i>P. Ulrich Dobhan, OCD</i>	

Milí čtenáři,

snažíme se postupně dohnat zameškané a předkládáme Vám další letošní číslo našeho časopisu. Jsem rád, že mimo jiné v něm najdete také dva texty, které se týkají tajemství eucharistie. Vždyť od počátku příprav oslavy velkého jubilea nás provázejí slova Jana Pavla II.: „Rok 2000 bude hluboce eucharistickým rokem: ve svátosti eucharistie se Spasitel, který přijal tělo božského života“ (*Tertio millennio adveniente*, čl. 55).

Článek *Karmel a eucharistie*, pocházející z amerického prostředí, sice zůstává svému titulu vlastně dlužný a mluví o eucharistii pouze obecně, ale věřím, že svým zřetelným cizokrajným charakterem může být v rámci našeho časopisu osvěžením i obohacením. A velkým díkem jsme zavázáni Katce Lachmanové, která psala svůj příspěvek výslovně pro náš skrovný časopis!

Také báseň Romana Guardiniho - což není těžké si domyslet - otiskujeme v souvislosti s tematikou velkého jubilea. Vždyť mnohým z nás bylo dopřáno v tomto roce projít svatými branami římských bazilik a vůbec všichni usilujeme o to, aby - s pomocí Boží - celý letošní rok byl předělem, skrze nějž přistoupíme blíž k našemu nebeskému Otci, vstoupíme hlouběji do tajemství života Trojice.

Přeji Vám duchovní užitek z chvil nad stránkami tohoto čísla a na jeho úvod Vám předkládám ještě myšlenku sv. Terezie z Lisieux o Ježíši, přítomném v eucharistii (AS 102):

„On nesestupuje *každý den* z nebe proto, aby zůstával ve zlatém ciboriu. Přichází, aby nalezl jiné nebe, které je mu nekonečně dražší, než prvé: nebe naší duše, stvořené podle jeho obrazu, živý chrám klaněníhodné Trojice!...“

Karmel a eucharistie

Sestra Libby Dahlstrom, O. Carm.

Úvod

Asi před patnácti lety jsem byla požádána, abych promluvila ke skupině učitelů o eucharistii. V době, kdy jsem na přednášce pracovala, se mi během jedné noci zdál sen. Když jsem se probudila, uvědomila jsem si, že sen měl právě s eucharistií hodně společného. Jsem přesvědčena, že sen měl i další psychologické dopady, nicméně tento sen mi pomohl porozumět něčemu ze základního významu eucharistie. Popis mého snu a smysl, který jsem v něm spatřovala, bude úvodem tohoto textu.

V mém snu vystupovala malá dívka, která byla zřejmě mentálně postižená. Pomáhala jsem jí vyjít schodiště. Ležla nahoru po kolenou, a tak jsem ji poslala dolů, aby vyšla znovu. Věděla jsem totiž, že to zvládne lépe. Kvůli svému postižení nekoordinovala dobře své pohyby, a tak musela dolů pozadu, protože se neuměla otočit. Bylo to prudké schodiště, s otvory mezi jednotlivými schody a zábradlím, skoro jako točitá klouzačka nebo dokonce jako požární schodiště. Protože schody byly dosti strmé, dívka dávala nohu až nebezpečně na okraj schodu, až tak, že ztrácela rovnováhu a málem spadla, ale já jsem ji vždy strčila do bezpečí, doprostřed schodiště. Když už byla skoro dole, nějak jsem se dostala pod ni a čekala jsem, abych jí pomohla na posledním schodě. Ale vlastně jsem ji chytila a změkčila její pád tím, že jsem se rozložila na schody, ona se valila přese mě a klouzala po mně těch několik posledních pár metrů, až se ocitla na zemi. Právě v této okamžik mého snu se mi zdálo, že dívka nebyla moc dobře oblečená. Byla velmi neupravená, a tak jsem šla do její skříňky s oblečením a oblékala jsem jí věci, ve kterých, jak jsem doufala, se bude lépe cítit i lépe vypadat. Právě v té chvíli zazvonil budík, což samozřejmě náhle přerušilo můj sen.

Ráno jsem si znova sedla, abych přemýšlela o tom, co řeknu v promluvě, kterou jsem připravovala. Zjistila jsem, že tento sen odhaluje a zdůrazňuje hloubku eucharistie a její vliv na naše životy. Oč se vlastně jedná? Jde o to, že účelem eucharistie je proměnění - proměna každého jednotlivce v Krista a zároveň celého společenství církve v Kristovo tělo.

V této rovině jsem pochopila sen takto: ono postižené dítě znázorňuje nás - jednotlivce i společenství. Všichni bojujeme a jsme slabí, handicapovaní v tolika směrech. To, co jsem ve snu dělala já, představuje působení Krista: jak jsem poslala dívku dolů a chtěla, aby to udělala znovu, pomáhala jí, ochraňovala a znovu ji oblékala. To vše kvůli pomoci této malé dívce, aby se stávala nejlepší, jakou může být.

Kristus nás prostřednictvím eucharistie proměňuje. Eucharistie má měnit každého jednotlivě i všechny společně jako církev, abychom se stali co nejlepšími; to znamená, abychom byli „druhým Kristem“, abychom byli tělem Kristovým. Svätý Augustin, biskup rané církve, to řekl jasně už na počátku pátého století. V jednom ze svých kázání o eucharistii nabádal lid: „Hleďte, co jste, a staňte se tím, co přijímáte.“ Připomínal svému lidu, že přijímáním eucharistie se máme stát tím, co jsme přijali, přece to, co přijímáme, je tajemství nám vlastní. Přijímáme tedy Kristovo tělo, ale ve skutečnosti, jak nám řekl svätý Pavel, už jako církev Kristovo tělo jsme. A právě v tomto přijímání jsme v tělo Kristovo proměňováni stále dokonaleji.

Většina tohoto článku bude soustředěna kolem jistých témat, která směřují k jádru tajemství eucharistie. Samozřejmě, že rozsah textu je omezený, a jsou i jiná blízká témata, kterými se zabývat nebudu. Doufám, že z témat, která jsem zvolila, bude jasnější, jak je toto velké tajemství propojené s naším karmelitánským charismatem a způsobem života a jak podstatná je eucharistie v našem životě opravdových karmelitánů.

Eucharistie jako jídlo

Co znamená jídlo? Která slova nebo fráze se nám vybaví při zmínce o „jídle“? Víme o něm již dost ze své vlastní zkušenosti. Jídlo je někdy velmi šťastnou událostí a někdy jí není. Co tvoří ten rozdíl? Co je příznačné pro šťastné jídlo?

Jídlo má vyživovat naše tělo a stejně tak i našeho ducha. Živí našeho ducha, protože jídlo vyjadřuje a zároveň i prohlubuje pouto lásky, které tu už je. Zamysleme se nad důležitostí přípravy na jídlo a nad tím, jaký má tato příprava dopad na jeho úspěch. Zvláštní přípravy, konané z lásky, učiní jídlo pro lidi, kteří se k němu shromáždí, něčím zvláštním. Pomysleme na jídlo v Den díkuvzdání,¹ kdy malé děti trhají na stůl květiny, starší prostrou porcelánové nádoby, teta Betty

¹ Den díkuvzdání (Thanksgiving Day) se slaví na památku první sklizně prvních přisídlenců Ameriky roku 1621. Poté, co jich během zimy v důsledku mrazů polovina zemřela, dočkali se v říjnu toho roku první dobré sklizně. Svátek přetrvává dodnes. Den díkuvzdání se slaví čtvrtý čtvrtek v měsíci listopadu.

upeče svůj pověstný dýňový koláč, sestřenice Sally připraví svou skvělou sladkou buchtu atd. Čím více se různí členové rodiny přičiní při rozmanitých přípravách, tím je jídlo mimořádnější. Vlastní slavení jídla se potom stane hostinou lásky, která byla do přípravy vložena. To, že s jídlem nespěcháme, je dalším faktorem, který pomáhá vytvářet prostor k tomu, aby u stolu vládly mír a harmonie. Jídlo je příležitostí k vyjádření lásky, která již pojí ty, kdo spolu sdílejí pokrm, a ve sdílení samotném se vzájemná láska prohlubuje a pouto lásky se zesiluje. Na druhé straně když některý z činitelů, přispívajících k tomu, aby jídlo bylo šťastnou událostí, chybí, je pak úměrně tomu zkušenost společného jídla zkušeností poměrně nešťastnou. Sdílení jídla s druhými směřuje k zesílení už existujících vzájemných citů vůči druhým i mezi nimi navzájem. Pokud ve skupině již existují napětí a rozpory, společně zasednutí k jídlu je dokonce ještě prohloubí. Nedokážu si představit nepříjemnější společenskou situaci, než sdílet jídlo s někým, s kým jsem si právě teď vyměnila ostrá slova nebo s kým nevycházím. Nedostatek volného času v naší kultuře přispívá k tomu, že je stále obtížnější zažít takové jídlo, které opravdu vyjadřuje a prohlubuje pouto lásky. Náš zvyk jíst za pochodu, někdy námi nazývaný také syndrom „zhltnout a zdrhnout“, znamená jednoznačně ne k vytváření jednoty. Je jasné, že jíst společně znamená vyjádřit a prohloubit buď pouto lásky, nebo propast a napětí.

Co znamenalo „jídlo“ pro Židy v době starozákonní? Byli přesvědčeni, že jídlo vytváří společenství, že společný stůl navozuje i společný život. Že sdílení jídla vytváří s dotyčným pouto. Izraelité chápali slavnostní jídlo, zvláště pesach, jako obraz přicházející mesiášské doby, slavili toto jídlo s radostným předjímáním budoucího příchodu Mesiáše a věčné hostiny, na které budou mít všichni účast, až bude založeno království Mesiášovo. Při oslavě každoroční velikonoční večeře vyjadřovali rituálem svou vlastní historickou zkušenost. Připomínali si spásné činy Hospodinovy, oživovali tuto událost vzpomínáním a slavením toho, čím se stali z vůle Hospodina; hleděli vpřed s dychtivým očekáváním budoucího naplnění. Nepřipomínali si onu událost tak, jako když my jen vzpomínáme na historickou událost z dějin naší země. Připomínali si ji tak, že její význam přenášeli do současnosti. Sami se stali účastní jejího trvajících významu. Takové připomínání si se nazývá památka. Velikonoční večeře jim připomínala neustálý závazek vůči Hospodinu, prostřednictvím jejich účasti na tomto jídle úmluvy. Měli se stát tím, co slavili: vyvoleným lidem Hospodinovým. Účast na tomto jídle vytvářela pouto mezi nimi a s Hospodinem. Slavení velké noci bylo procesem, který obyčejně

lidi uchvátil a proměnil. Zamysleme se nad jídlem, třeba jako bychom ho připravovali pro rodinu nebo pro přátele. Vzpomeňme si, co „jídlo“ je a co může znamenat, a zvláště co představovalo pro starozákonní Židy z hlediska vytváření nezrušitelných svazků s těmi, kteří se jídla účastní. Pak si představme toto prostředí - prostředí zvláštního jídla - jako kontext, v němž Ježíš ustanovil eucharistii. Zamysleme se nad touto pravdou; co asi chtěl Ježíš vyjádřit o smyslu eucharistie tím, že ji ustanovil jako jídlo?

Eucharistie: oslava služby a povolání ke službě

Další ohnisko tohoto výkladu je přemítání o aspektu služby. Eucharistie je jak oslava služby, tak zároveň povolání ke službě. Je to oslava služby tímto způsobem: Ježíš je služebník. Svůj celý život strávil tak, že byl služebníkem, a jeho život byl životem naprostého darování se druhým. Ježíš je dokonalým znázorněním toho, jak miluje Bůh. Vztah, který ho pojil s jeho *Abba*, ho volal ke službě ostatním. Ježíš zrcadlil lásku a dával jí konkrétní podobu skrze láskyplnou službu Božímu lidu a našel opravdový mír a štěstí právě ve vydávání sebe sama ve velkodušné službě. Jeho opravdová svoboda a proměna byly výsledkem dávání sebe v dokonalé službě, dokonce až k samotné smrti. Při poslední večeři Ježíš toto vše spojuje. Celý jeho život nepřetržitě dávání se v bezpodmínečné službě je shrnut v jeho daru sebe sama v eucharistii a prostřednictvím slavení eucharistie Ježíš v tomto sebevydávání pokračuje. Přináší celý svůj život v obřadu, zhušťujícím a oslavujícím jeho život, který byl úplným darováním sebe ve vztahu s Bohem, a také to, jak jej tento vztah vedl k láskyplné službě ostatním. Při každém slavení eucharistie si připomínáme a oslavujeme Ježíšovo služebnictví - jeho naprosté a úplné darování neboli obětování sebe v lásce. Ježíš byl Hospodinův služebník *par excellence*.

Avšak eucharistie je více než jen oslava Ježíšovy láskyplné služby. Je to víc než naše scházení se, abychom vzpomínali a děkovali za to, že byl vpravdě služebníkem. Oslavování a vzpomínání, být velmi zbožné, nestačí. Vedle toho, že eucharistie je oslava služby, je také voláním ke službě na adresu těch, kteří oslavují. Jde o týž rozdíl jako mezi přehlídkami v Rose Bowl a new-orleanským masopustem. Na Rose Bowl jsou lidé diváky. Prostě sledují karnevalové vozy, jak je míjejí, a tleskají jejich nádheře a okázalosti. Jedna moje přítelkyně z New Orleans byla nedávno na Rose Bowl, a když se vrátila, tak na otázku, jak se jí přehlídka líbila, odpověděla: „Taková nuda, všichni

jsme jen seděli na lavicích a přihlíželi, jak nás přehlídka míjí.“ Naopak new-orleanský masopust je něčím úplně jiným. Všichni přítomní mají během přehlídky svou roli a vášnivě se jí ujímají. Role jsou různé, ale každý je zapojen a účastní se. Lidé na karnevalových vozech jsou v kostýmech a maskách a komunikují s lidmi na ulicích, kteří se přišli podívat. Interakce spočívá v tom, že pouliční dav ječí a dožaduje se korálků a dalších cetek, které lidé z karnevalových vozů házejí. Tato výměna a zúčastněnost každého prostřednictvím jeho role vyvolává takové vzrušení, že vozy téměř mizí. Právě tato činná interakce a zúčastněnost přehlídku vytvářejí. Všichni se tohoto dění skutečně účastní. Jiný způsob, jak tomu porozumět, je představit si rozdíl mezi sledováním sportovní hry a oceňováním kvalit týmu z kraje hřiště oproti účasti v týmu a připojení se ke hře. Eucharistie není pouze uznání, jak je náš tým skvělý; jde o proniknutí do hry a o připojení se k ní. Řečeno teologicky, eucharistie není pouze oslava Krista jako služebníka a všeho dobrého, co vykonal skrze svou láskyplnou službu a bezpodmínečné darování sebe sama. Eucharistie je také - a to je ještě důležitější - volání a výzva pro nás, a to jak jednotlivce, tak společenství, abychom byli, jako je Kristus - služebník - a spolu s ním, úplný dar - pro Boha a pro ostatní.

*Převzato z časopisu Carmel in the World, 1998, č. 3, str. 225-231.
Z angličtiny přeložila Anna Šmilauerová*

Sv. Terezie z Lisieux a eucharistie. Milost Vánoc 1886

Kateřina Lachmanová

Je velmi zajímavou a možná nepřilíš známou skutečností, že v základě Tereziina druhého obrácení stojí silná eucharistická zkušenost. Tato zkušenost se stala počátkem hloubkového procesu její vnitřní proměny, dozrávání v lásce k Bohu, které se vzápětí začalo projevovat novou láskou k lidem, touhou spolupracovat na spáse druhých. Je nutno podtrhnout, že tento proces rychlého zrání začíná nikoli jejím rozhodnutím nebo zvýšenou snahou, ale Božím darem, mocnou zkušeností víry při půlnoční mši svaté o Vánocích 1886.

Terezii je necelých čtrnáct let a prožívá velmi těžké období. Již několik let se u ní projevuje velká emocionální nevyváženost, zřejmě následek hlubokého traumatu prožitého ve čtyřech letech, kdy ztratila

maminku, a nedávného loučení se staršími sestrami, které postupně odcházejí na Karmel. Pavlína jí byla od smrti maminky náhradní matkou, proto její ztrátu prožívá velmi těžce. S jejím odchodem před třemi lety Tereзка prožila vážnou nemoc psychosomatického rázu, z níž byla zázračně uzdravena prostřednictvím Panny Marie. Fyzické potíže přestaly, ale psychická křehkost přetrvává. Zvnějšku k ní ještě negativně přispěly školní exercicie prožité ve třinácti letech: tehdy se u Terezky odstartovala „strašná nemoc skrupulí“, jak ji nazývá, jejíž dozvuky se s ní potáhnou ještě na Karmelu.

Podtrženo sečteno, ve svých čtrnácti letech Terezie projevuje takovou precitlivělost, že je „skutečně nesnesitelná“, jak se později o tom vyjadřuje. Téměř výhradně se točí kolem sebe samé (i ve svém duchovním životě), pláče pro každou hloupost, a když jí to dojde, pláče proto, že předtím tak zbytečně plakala a zarmucovala druhé. Dobrá vůle jí sice nechybí, ale ta k podstatné změně nestačí. Z jejího okolí by asi nikdo nevěřil, že za necelé dva roky bude schopna vstoupit na Karmel a začít žít asketickým životem naprostého zapomenutí na sebe, cele zaměřeným pro spásu druhých. Sama o tom později píše: „Nevím, jak jsem se mohla kojit sladkou myšlenkou na vstup na Karmel, když jsem byla ještě v dětských plenkách!... Pán Bůh musel udělat malý zázrak, aby mi dal v okamžiku povyrůst, a tento zázrak udělal v nezapomenutelném dni vánoc. V té světlé noci, (...) Ježíš, novorozené Děťátko, změnil noc mé duše v proudy světla“ (AS str. 95).

Svatou Terezií z Lisieux si běžně spojujeme s cestou duchovního dětství. Duchovní dětství však není návrat k dětské sebestřednosti, byt' v jakési duchovní podobě, čili prožívané ve vztahu k Bohu; je to spíše vyšší škola lásky. Máme-li se stát dítětem ve smyslu evangelia, musíme z dětských plének vyrůst, jak říká Terezie. Přestat být dítětem ve smyslu infantilní sebestřednosti, zaměřenosti na sebe, a učít se žít jako dítě Boží, v zaměřenosti na Otce, v naprosté vydanosti a závislosti na NĚm, který je pramenem života svých dětí - a v otevřenosti bratřím a sestřám té nesmírné Boží rodiny. Proto Terezie píše: „Bylo to 25. prosince 1886, kdy se mi dostalo té milosti, že jsem přestala být dítětem. Jedním slovem, dostalo se mi milosti úplného obrácení“ (tamtéž).

Jak už bylo řečeno, rozhodující obrat nenastal jejím předsevzetím, ale milostí. Terezii bylo dáno prožít v první osobě samu podstatu evangelia: Ježíš Kristus se ponížil, aby nás povýšil, stal se slabým, aby nás posílil, vzal na sebe náš hřích, abychom my mohli obléct jeho spravedlnost. Terezie píše: „V té noci, kdy se stal slabým a trpícím z lásky

ke mně, učinil mě silnou a odvážnou, oděl mě svou zbrojí, a od oné pozhnané noci jsem nebyla přemožena v žádném boji, ale naopak, kráčela jsem od vítězství k vítězství a začala jsem takřka 'běžet jako obr'! Pramen mých slz vyschl a otevřel se od té doby jen zřídka a nesnadno" (tamtéž).

Paradox Vánoc má mnoho společného s paradoxem Velikonoc: V maximálním ponížení a zdánlivé bezmocnosti Bůh projevuje svou maximální moc a slávu. Kristův kříž vypadá jako vrchol Ježíšovy bezmocnosti, ale pro nás, kdo věříme, je výrazem Boží moci, jak píše apoštol Pavel (srov. 1 Kor 1,18). Podobně se Kristus už jako děťátko v jeslích stává slabým a trpícím, zcela odkázaným na druhé, a přitom nepřestává být Bohem, Svatým, Silným a Nesmrtelným, tím, kdo zachraňuje slabé.

Proto Terezie zpočátku mluví o Božském Děťátku, o Ježíši, který se té noci stal z lásky k ní „slabým a trpícím“, ale o kousek dál, když líčí vánoční příhodu podrobněji, vyjadřuje se jakoby opačně: „Vraceli jsme se z půlnoční mše svaté, při které jsem měla to štěstí, že jsem přijala Boha, *silného a mocného*.“ (Poslední slova Terezie v rukopisu podtrhuje.) Takže Bůh silný se stává slabým (čímž se stává paradoxně ještě silnějším!) - aby sestoupil až na dno její slabosti a tak ji učinil „silnou a odvážnou“.

Stalo se tak tedy nikoli při osobní extatické modlitbě, ani nějakým soukromým zjevením, jako u některých jiných světců Karmelu, ale při svatém přijímání o půlnoční mši svaté. (I v tomto momentě je nám Terezie učitelkou obyčejné cesty, cesty schůdné pro každého.) Hned po návratu domů se přihodila drobná epizoda, na níž se prokázalo, že u Terezie skutečně nastala vnitřní proměna: tatínek uviděl v krbu Tereziin střevoček, připravený na dárky, a protože byl zřejmě unavený, mrzutě si pro sebe zabručel: „Ještě že je to letos naposledy!“ Terezie to ze schodiště zaslechla - a normálně by určitě následoval potok slz. Proto jí Celina prosí, aby raději ani nešla dolů a nezkazila tak všem závěr svátku. „Avšak Terezie už nebyla táž,“ píše sama o sobě později, „Ježíš změnil její srdce“ (AS str. 96).

Plačtivá scéna se nekonala a pro Terezii začíná období plné milosti (i když zároveň plné zkoušek) a rovněž období nebývalé duchovní plodnosti. Brzy nato se otevírá povolání k intenzivní přimluvné modlitbě a zakouší první velké povzbuzení v zázračném obrácení zločince Pranziniho. Podstatné však je, že po tak silném prožitku Božího milosrdenství, které se nad ní sklonilo v její bídě a neschopnosti, Terezie nebude náchylná přičítat následné duchovní úspěchy sobě - ani vlastní duchovní pokroky, ani chvíle, kdy se jí podaří pomoci

někomu druhému, ať už radou nebo modlitbou. Tak jako musel kdysi Petr prožít svou rybářskou bezmocnost skrze marnou celonoční námahu, aby pak zrůna ocenil zázračný rybolov a především jeho původce, Krista, tak i Terezie si musela požit až do dna kontrast své slabosti a Boží síly, aby později věděla, komu patří chvála a sláva: „Tento poklad máme však v hliněných nádobách, aby bylo patrné, že tato nesmírná moc je Boží a není z nás,“ učí svatý Pavel (2 Kor 4,7). Později se o tom Terezie vyjadřuje takto: „V jediném okamžiku provedl Ježíš dílo, které bych byla nesvedla za 10 let. Spokojil se s mou dobrou vůlí, která mi nikdy nechyběla. Mohla jsem mu říci jako apoštolové: 'Pane, celou noc jsme se namáhali, a nic jsme nechytili.' Ke mně byl Ježíš ještě milosrdnější než ke svým učedníkům, sám uchopil síť, vrhl ji a vytáhl plnou ryb. Ze mne udělal *rybáře duší*, pocítila jsem velkou touhu pracovat na obrácení hříšníků, touhu, kterou jsem dříve necítila tak živě. Jedním slovem, cítila jsem, že do mého srdce vstoupila bliženská láska, potřeba zapomínat na sebe, abych dělala radost jiným, a od té doby jsem byla šťastná!“ (AS, str. 96.)

„Cítila jsem, jak do mého srdce vstoupila bliženská láska (la Charité),“ píše Terezie. Zřejmě ani netuší, že pronáší velmi přesnou teologickou výpověď, protože apoštol Pavel dávno před ní napsal: „Boží láska je nám vylita do srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán“ (Řím 5,5). „Láska je z Boha,“ hlásal podobně apoštol Jan (1 Jan 4,7), a dodával: „My milujeme, protože on napřed miloval nás“ (1 Jan 4,19). Nemůžeme tedy milovat pouze na základě toho, že Bůh nám milovat přikazuje. Nemůžeme milovat pro Něho, ale bez Něho; abychom mohli láskou žít, máme všichni zapotřebí Jeho lásku přijímat.

Něco podobného se děje zvláštním způsobem při každém slavení eucharistie. Ne však automaticky, ale skrze živou víru. Mohli bychom možná přirovnat svaté přijímání ke kousku uranu: uran vypadá jako obyčejný kámen, a přitom je v něm skryta nesmírná energie. Aby se však uvolnila a mohla nastat řetězová reakce, musí se vědět, jak na to. Nukleární fyzici k tomu vyvinuli úžasné přístroje, jimiž jsou dnes schopni jadernou reakci vyprovokovat a uvolnit tu ohromnou energii (k čemu ji pak lidstvo použije, to už je jiná otázka).

I my křesťané máme k dispozici jakési „štěpné“ zařízení - jsou to tzv. božské (teologální) ctnosti: víra, naděje a láska. Božské proto, že jsou nám dány Bohem při křtu do výbavy, stačí je vybalit a používat. Víra dokáže spatřit v bílé hostii Krista, Syna Božího, který je stejný včera, dnes i navěky; láska je schopna jej obejmout, spojit se s ním; a naděje

nám umožňuje vytrvat ve víře a lásce i v situacích, kdy Boha nijak nepocítujeme, kdy se zdá, že jeho pomoc je daleko a topíme se ve své slabosti. Naděje je totiž ukotvena nikoli v pocitech a ve viditelné realitě, ale v Božích zaslíbeních. Mohli bychom říci v *Boží lásce k nám* a v Boží moci. Naděje je jakýmsi magnetem, který nás přitahuje na cestě vpřed a pomáhá nám překonávat překážky, pokušení malomyslnosti a suchopáry.

Tyto tři božské ctnosti, vlité nám při křtu, je však třeba „aktivovat“, uvést do chodu - zvláště při přijímání svátostí. Je totiž rozdíl, přistupujeme-li ke svatému přijímání s vírou nebo bez víry: jde o podobný rozdíl, jako přistupuje-li ke kousku uranu nukleární fyzik nebo malé dítě. Malé dítě si jej možná chvíli podrží v dlani a pak jej zahodí, protože na pohled není nijak zvlášť přitažlivý. Fyzik bude schopen uvolnit z něj nesmírnou energii, která dá světlo, teplo, bude pohánět stroje v továrnách a přístroje v nemocnicích atd. Víme, že při mši svaté před proměňováním kněz svolává Ducha svatého nejen na přinesené dary, ale na celé shromáždění. Co by se asi dělo, kdybychom se mu skutečně vírou otvírali? Slabost a nepatrnost Terezy, spojená s velkou touhou a důvěrou, jakoby přitáhly Ducha svatého, který je zároveň Boží láskou i Boží mocí, takže sestoupil do Tereziina srdce a uschopil ji k lásce, k nezištné lásce k druhým. Bez přijetí Ducha svatého, který je láska, by nebyla schopná vyjít ze svého omezeného malého světa, kde byla středem ona sama se svými problémy, a otevřít srdce bolestem světa - v jehož středu je však už nikoli ona, ale Beránek Boží, Spasitel světa. On je vlastně jediným skutečným Rybářem duší, všichni ostatní mohou a mají mít na jeho „rybolovu“ podíl, ale pouze ve spojení s Ním.

Ne náhodou pocítuje Terezie později hluboké sympatie k postavě svaté Johanky z Arku. V jedné krátké divadelní hře o této světici, kterou složila pro spolusestry, o ní píše:

*Ona je jen chudou pasačkou,
ale Bůh je Všemohoucí:
bázlivé panně chce darovat
ohnivé srdce a bojovného ducha.¹*

¹ PR 1, in: Opere complete, OCD, Libreria Ed. Vaticana 1997.

Brána

Romano Guardini

Brána je předěl
mezi vnějškem a vnitřkem;
mezi trhem a svatyní;
mezi tím, co patří světu,
a tím, co je zasvěceno Bohu.
Když člověk branou prochází,
ona mu říká:
Nech venku všecko,
co nepatří dovnitř,
myšlenky, přání, starosti,
zvědavost a marnivost.
Co není posvěcené,
všecko nech venku.
Očisti se,
vcházíš do svatyně.

Jen tou branou
kvapně neprospěchat!
Procházejme jí
docela pomalu
a své srdce otevřme,
ať vnímá, co brána hovoří.
A dokonce i předem
chvilinku postůjme,
ať to procházení
jsou kroky očisty
a usebrání.

Přeložil Vratislav Slezák

Terezie z Lisieux a Panna Maria

Sestra M. Milada od Spasitele světa, OCD

(2. část)

Panna Maria je Tereziinou Matkou

To, že Maria je Tereziinou Matkou, bude Terezie díky zmíněné uzdravující zkušenosti opěvovat celý život. Je to taková milost, že by kvůli ní ani nechtěla s Marií měnit. „*Co se týče svaté Panny, svěřím se ti s jednou z mých prostinkostí; jednou jsem se přistihla, jak jí říkám: „Má dobrá svatá Panno, zdá se mi, že jsem šťastnější než vy, protože já mám vás jako Matku, a vy, vy nemáte svatou Pannu, kterou byste mohla milovat... Je pravda, že jste Ježíšovou Matkou, ale tohoto Ježíše jste nám celého darovala... a On nám na kříži daroval za Matku vás. Jsme tedy bohatší než vy, neboť my máme Ježíše a také vy jste naše. Jindy jste si pro svou pokoru přála být malou služebnicí šťastné Panny, která bude mít tu čest být matkou Boží, a hle, já, ubohé, malé stvoření, nejsem vaší služebnicí, ale vaším dítětem, vy jste Ježíšovou*

Matkou a jste i Matkou mou.' Svatá Panna se bezpochyby musí usmívat nad mou naivitou, a přesto to, co jsem jí řekla, je naprosto pravdivé!..." (DT 137).¹ Ozvěna toho je slyšet i v Tereziině poslední modlitbě: „*Ó Maria, kdybych já byla Královnou nebe a ty Terezií, chtěla bych být Terezií, abys ty byla nebeskou Královnou*“ (TM 21).² Tento vztah je pro nás velkou a nezaslouženou výsadou: „...*Svatá Panna nemá svatou Pannu, kterou by milovala, je méně šťastná než my*“ (ŽS 11. 8. 4/VŽ 105).

Zkušenost o Mariině mateřství předává Terezie i ostatním. Celina se v den svých slibů důvěrněji spojí nejen s celou Nejsvětější Trojicí, ale i s Marií: „*Vím, že svatá Panna se stane ještě intimněji a mateřštěji než v minulosti Maminkou svého vyvoleného dítěte...*“ (DT 182).³ Jako Matky se jí nemusíme bát: „*Je pravda, že žádný lidský život není prostý chyb, pouze Neposkrvněná Panna je před Božím Majestátem úplně čistá. Jaká radost myslet na to, že tato Panna je naší Matkou! Protože nás miluje a protože zná naši slabost, nemáme se čeho obávat*“ (DT 226).⁴ Přijímá nás s celou naší slabostí a neschopností: „...*Když se mám sama modlit růženec (je mi hanba to přiznat), stojí mě to víc než používat nějaký kající nástroj. Cítím, že se ho modlím tak špatně! Marně se snažím rozjímat růžencová tajemství, nedokážu upoutat na ně mysl... Dlouho jsem byla zřrcena tímto nedostatkem zbožnosti, který mě udivoval. Vždyť tolik miluji svatou Pannu, že by mi mělo být snadné konat k její cti modlitby, které jsou jí milé. Teď už se netrápím, myslím si, že Královna nebes je přece mou Matkou a musí vidět mou dobrou vůli a spokojuje se s ní. (...)* Svatá Panna mi ukazuje, že se na mne nehněvá. Nikdy neopomene mě chránit, jakmile jí vzývám. Když na mne dolehne nějaký neklid, bezradnost, rychle se obrátím k ní a ona jako nejněžnější Matka si vždycky vezme na starost mé zájmy. Kolikrát se mi stalo, když jsem mluvila k novickám, že jsem ji vzývala, a pocítila jsem dobrodiní její mateřské ochrany!...“ (Rk C 25v-26r/AS 233-234).

Všechny velké události svého života prožívá Terezie pod Mariiným pohledem: na Karmel vstupuje 9. dubna 1888 v den Zvěstování Panně

1 Celině, 19. 10. 1892.

2 Je to poslední věta, kterou Terezie napsala rozřesenou rukou zde na zemi, 8. 9. 1897, v den svého sedmého výročí složení slibů na obrázek Panny Marie. Jedná se zřejmě o parafrázi modlitby sv. Augustina, kterou Terezie slyšela při četbě knihy Život svatých 28. srpna. „Pane, moje duše se velmi raduje při myšlence, že jsi Bůh; neboť kdyby se mohlo stát nemožné a Augustin byl Bůh a ty jsi byl Augustin, byl bych raději, abys ty byl Bůh, a vůbec ne Augustin.“

3 Sestře Jenovéř, Celině, 23. 2. 1896.

4 Otcí Roullandovi, 9. 5. 1897.

Marii.¹ Sliby skládá na den jejího narození 8. září, před sochou „Panny Marie úsměvně“² začíná psát svůj rukopis, čte úkon Obětování se milosrdné lásce a vyučuje novicky.

Pod ochranou jejího panenského pláště

Aby Terezie vyjádřila vztah mezi Matkou a jejím dítětem, často se odvolává na symbol Mariina ochranného pláště. Navazuje tak na dlouhou karmelitánskou tradici, v níž Maria jako patronka řádu zaručuje svým pláštěm svou mateřskou ochranu. Plášť je znamením i její čistoty,³ v níž ji mají následovat všichni členové karmelitánské rodiny. Nejedná se jenom o čistotu těla, ale mnohem spíše o celkovou čistotu srdce, o svobodu ode všech vázaností, aby tak člověk mohl svázat své srdce s Pánem. Jen tak je možná kontemplativní modlitba, k níž jsou karmelitáni povoláni. Tereziina touha po Karmelu je proto i touhou ukrýt se pod tímto pláštěm. V průběhu let se význam tohoto symbolu bude pro ni stále prohlubovat:

1/ ochrana před hříchem: Ze začátku je Mariin plášť pro Terezii především ochranou tělesné čistoty. Proto před poutí do Říma, která mohla „otrást málo pevným povoláním“ (Rk A 55v/AS 118) prosí u Panny Marie Vítězné: „Jak vroucně jsem se modlila, aby mě stále opatrovala a brzy uskutečnila můj sen a ukryla mě ve stínu svého panenského pláště!... To bylo jedno z mých prvních dětských přání... Když jsem rostla, pochopila jsem, že na Karmelu budu moci opravdu najít plášť svaté Panny, a k této úrodné hoře směřovaly všechny mé touhy... Také jsem prosila Pannu Marii Vítěznou, aby ode mne vzdálila všechno, co by mohlo poskrvnit mou čistotu“ (Rk A 57r/AS 120).

2/ čistota srdce: Na Karmelu poznává, že být čistý znamená i být odpoutaný ode všech nezřízených náklonností. Osvobodit srdce ode všeho pozemského pomůže Terezii jedna z mála dalších jejích mystických milostí. V červenci 1889 během noviciátu v poustevně Marie Magdalény se cítí být přikryta Mariiným pláštěm; teprve dva a půl měsíce před smrtí to svěčuje matce Anežce: „...Bylo to, jako by byl

1 Tehdy to byl mariánský svátek; dnes se slaví jako svátek Páně. Kvůli postní době byl v roce Tereziina vstupu přeložen až na duben.

2 Po skončení pronájmu Buissonnet byla socha převezena na Karmel a stála v předsínce před Tereziinou celou.

3 Karmelitáni už ve 14. století uctívali Pannu Marii jako „nejčistší Pannu“ a patřili k největším obhájčům učení o neposkrvněném početí.

pro mne přes všechny pozemské věci přehozen závoj. ... Byla jsem úplně ukryta pod závojem svaté Panny. V ten čas jsem měla na starosti refektář a vzpomínám si, že jsem dělala svou práci, jako bych ji nedělala já, bylo to, jako by mi někdo půjčil tělo. Tak to zůstalo po celý týden“ (ŽS 11.7.2/VŽ 61). Mariin plášť tak Terezii očisťuje, „zpanenšťuje“ a stabilizuje celé její bytí v „hlubokém pokoji ode všech pozemských starostí“ (DT 122).¹ Celině v dopise dává najevo, že dokonalé panenství - tzn. čistota srdce - se získává důvěrným stykem s Pannou Marií: „Celino, skryj se dobře do stínu jejího panenského pláště, aby tě učinila pannou!...“ (DT 105).²

3/ *intimita s Kristem*: Mít čisté srdce znamená být úplně volný pro Ježíše. To on sám se nachází pod Mariiným pláštěm. Žít pod ním proto znamená žít v důvěrnosti s jejím Synem, na místě, kde může dojít k nejintimnějšímu sjednocení s Ježíšem. Toto tajemství opěvuje Terezie ve svých prvních básních:

„Ach, nech mne vejít pod závoj / jenž tě halí před smrtelnými zraky / a u tebe, Hvězdo jitřní, / předem své nebe³ okusím!“ (TB 1, 1).⁴

„Ó Neposkrvněná Panno, ty jsi má něžná Hvězda / která mi dává Ježíše a která mě s ním sjednocuje. / Dovol mi odpočívat pod tvým závojem, ó Matko drahá, / jenom pro dnešní den“ (TB 5, 11).⁵

4/ *skrytost - malá cesta*: Terezie milovala obrázek Panny Marie s Ježíškem v náručí, který objímá další dítě. Díky tomuto obrázku pochopila, že k tomu, aby ji Maria mohla snáze nést, skrýt pod svůj plášť a sjednotit se Synem, musí zůstat malá. Znamená to žít malou cestu. V tomto významu mluví Maria sama Tereziinými ústy k Celině: „Zahalím tě pod svůj závoj / kde přebývá Král nebe. / Jedinou hvězdou, která bude od nynějška/ zářit tvým očím bude můj Syn.// Ale abych tě přijala / k Ježíši pod svůj závoj, / budeš muset zůstat maličká, / ozdobena dětskými ctnostmi“⁶ (TB 13, 4-5).⁷ Závoj svaté Panny, kde se lze ukryt, odpočívat, usínat v pokoji - je nyní pro ni symbolem úplně jistoty dítěte, místem dokonalé odevzdanosti.

1 Celině, 14. 10. 1890.

2 Celině, 10. 5. 1890.

3 Nebe - to je pro Terezii Ježíš.

4 Božská rosa aneb Mariino panenské mléko, 2. 2. 1893.

5 Píseň na dnešní den, 1. 6. 1894.

6 Dětské ctnosti jsou pro Terezii hlavně pokora a chudoba.

7 Královna nebes své milované dceři Marii od svaté Tváře (původní jméno Celině), 25. 12. 1894.

Jak Edita Steinová skutečně přišla ke (katolické) víře

P. Ulrich Dobhan, OCD

Když Edita Steinová 14. října 1933 po slavnostních prvních nešporách svátku svaté Terezie z Avily překročila práh klauzury kolínského Karmelu, splnilo se jí tím přání, které nosila ve svém srdci dlouhou dobu. Svěťice toho dne, svatá Terezie od Ježíše, jí na její dlouhé cestě na Karmel byla jakoby kmotrou.

První životopisec Edity Steinové, sestra Terezie Renata Posseltová z kolínského konventu, vypravuje: „Z jejího studijního a pracovního kontaktu s Hedvikou Conrad-Martiusovou a jejím mužem se vyvinulo věrné přátelství, které Editu častěji přivádělo na delší nebo kratší pobyt do Bergzabernu, kde její přátelé obhospodařovali rozlehlý ovocný sad. Přihodilo se však, že během jedné takové prázdninové návštěvy byli oba manželé zaměstnání jinde. Než odjeli, zavedla paní Conrad-Martiusová přítelkyni ke knihovně a vybídla ji, aby si volila podle libosti. Všechno je jí k dispozici. Edita sama vypravuje: „Sáhla jsem do knihovny namátkou a vytáhla objemnou knihu. Měla název „Život svaté Terezie z Avily“ a byla napsána jí samotnou. Začala jsem číst, knížka mě okamžitě zaujala a nepřestala jsem, dokud jsem nedočetla až do konce. Když jsem ji zavírala, říkala jsem si: Tohle je pravda!“ Svítalo. Edita to stěží vnímala. Zmocnil se jí Bůh a ona se ho už nepustila. Ráno šla do města koupit dvě věci: katolický katechismus a misálek.“¹

Tento popis Editina obrácení se stal světoznámým a za tu dobu má v sobě téměř cosi legendárního. Edita sama napsala v autobiografic-

1 Srov. Edith Stein. Lebensbild einer Philosophin und Karmelitin, Nürnberg 1948, 28; česky: Vzpomínky na Editu Steinovou, Karmelitánské nakl. Kostelní Vydří 1992, str. 21.

kém spisku *Jak jsem přišla do kolínského Karmelu*¹ toto: „*Asi deset dní po návratu z Beuronu (tzn. v dubnu 1933) mě napadlo: Nepřišel snad konečně čas jít na Karmel? Už dvanáct let byl Karmel mým cílem. Od doby, kdy mi v létě 1921 padl do rukou 'Život' naší svaté Matky Terezie a ukončil mé dlouhé hledání pravé víry.*“ O přesném průběhu události „v létě 1921“ Edita sama nevypravuje nic. Zajímavé je, že také Pavlína Reinachová dosvědčuje: „*Během léta 1921, když se služebnice Boží chystala od nás odjet, pozvaly jsme ji moje švagrová a já, aby si vybrala nějakou knihu z naší knihovny. Její volba padla na autobiografii svaté Terezie z Avily. Touto podrobností jsem si naprosto jistá.*“² *To ale znamená, že Editě Steinové padla Tereziina Vita do rukou nejen v domě Hedviky Conrad-Maritusové v Bad Bergzabernu. To, že Edita přečetla knihu během pouhé jedné noci, patří tedy nejspíš k legendě.*

Význam sv. Terezie při Editině konverzi ke katolicismu je však nepochybný. Potvrzuje to i P. Johannes Hirschmann SJ v jednom (dosud nezveřejněném) dopise z 13. května 1950 tehdejší převorce kolínského Karmelu, sestře Terezii Renatě Posseltové: „Důvodem, proč se - získána pro křesťanství - Edita nestala evangeličkou jako její učitel Husserl, její přítelkyně Hedvika Conrad-Martiusová nebo sama paní Reinachová, nýbrž katoličkou, byla bezprostředně četba životopisu svaté Terezie. Věřila však, že tento krok byl připraven vlivem Schelerovým, který ji oslovil zvláště ve svém katolickém období.“³ Tyto „přípravné“ momenty na cestě Edity Steinové k víře a ke vstupu do katolické církve nesmíme přehlížet. Pokusím se je zde načrtnout. Výchozí bod pro Editinu hledání pravdy spočívá v určitém druhu základního náboženského založení, které se ukazovalo už v jejím dětství. Edita vzpomíná: „... v mém nitru byl ještě jeden, skrytý svět. To, co jsem přes den viděla a slyšela, to tu bylo zpracováváno... O všech těchto věcech, kterými jsem skrytě trpěla, jsem nikdy neřekla nikomu ani slovo.“⁴ Už jako dítě věděla, že - řečeno se svatou Terezií - „je v nás cosi nevýslovně cennějšího, než co se vidí navenek.“⁵

1 Würzburg 1994, vysvětlila a doplnila Maria Amata Neyerová OCD.

2 Positio k procesu blahověčení, Řím 1983, 437.

3 Edith-Stein-Archiv Köln, sign. GII/Hi.

4 Jüd. Fam.: Aus dem Leben einer jüdischen Familie, Edith-Stein-Werke, VII, 48násl. P. Dobhan neuvádí, které vydání této knihy použil. Jím udaná čísla stran neodpovídají vydání této knihy v Editions Nauwelaerts Louvain a Herder Freiburg z r. 1965, které je dostupné v našich knihovnách.

5 Cesta k dokonalosti 28, 10 - citováno podle českého vydání v Nakl. tiskárny Vimperk z r. 1991.

Z tohoto vnitřního světa, který byl pro Editu nepostradatelný, ba přímo bytostně podstatný, vyplývá, a to přímo jako důsledek, dokonce její rozhodnutí, které učinila v 15 letech: „*zcela vědomě a ze svobodného rozhodnutí si odvyknout modlit se.*“¹ Navzdory hluboké zbožnosti své matky si Edita zřejmě nikdy vnitřně nepřisvojila židovskou víru, vnímala na ní především to vnější, což ji spíše odrazovalo, jak to vysvětluje z jejího popisu strýčkova pohřbu: „*Smuteční řeči (...) se ohlížely za životem zemřelého, vyzdvihovaly, co udělal dobrého (...); útěšného neobsahovaly nic (...). Nestála za nimi víra v posmrtný život člověka a ve znovushledání po smrti.*“² Nebo to vysvětluje i z toho, jak Edita popisuje svátek pesach v rodinném kruhu: „*Svěcení svátku vůbec trpělo tím, že zbožně se ho účastnili jen má matka a menší děti. Bratři, kteří měli přednášet modlitby namísto zemřelého otce, to dělali způsobem málo důstojným. Když nebyl přítomen starší bratr a roli hlavy domu musel převzít mladší, dával dokonce zřetelně najevo, že v duchu si z toho všeho dělá legraci.*“³ Mám tu na mysli také její vysvětlení relativně častých sebevražd mezi Židy⁴ a její poznámky o talmudistických chytristikách, „*které mě odpuzovaly.*“⁵ Při takové - podle její zkušenosti: zpovrchnělé - zbožnosti se v jejím nitru, z něžž ona žila svůj život, nemohlo pohnout ani zachvět nic. A odvyknout si tomuto druhu zbožnosti a modlitby jí vlastně ani nemohlo přijít moc zatěžko, zejména když „*ta rozhodnutí stoupala z mně samé neznámé hlubiny.*“⁶

Je také pochopitelné, že tím, co se odehrávalo v této „hlubině“, Edita nemohla jednoduše disponovat; a to znamená, že otázka náboženství potřebovala odpovídající časový okamžik. Tak o svém prvním seznámení s evangeliem - v rámci studia staré horní němčiny na vratislavské univerzitě četla Wulfilův překlad bible - píše: „*Tenkrát mě to po náboženské stránce nezaujalo; (...) a - kdyby se nás dotkly - byli bychom o náboženských otázkách debatovali stejně otevřeně jako o jiných.*“⁷ A při líčení své cesty na univerzitu nám prozrazuje: „*Do krásných kostelů jsem nevstupovala. Vždyť jsem tam neměla co hledat.*“⁸

1 Jüd. Fam., 121.

2 Tamtéž, 56.

3 Tamtéž, 44.

4 Tamtéž, xx.

5 Tamtéž, 181.

6 Tamtéž, 124.

7 Tamtéž, 159.

8 Tamtéž, 174.

Při Editině typickém a výrazném daru vcítění, který projevovала už od dětských let, by se dalo sotva očekávat něco jiného, než že to budou setkání s druhými lidmi, jež ji posunou dál - také v náboženské otázce -, jakmile k tomu nadejde správný čas. Setkání s Edmundem Husserlem, Adolfem Reinachem a především s Maxem Schelerem v ní způsobila obrat. Píše o tom: „Byl to můj první dotyk s dosud zcela neznámým světem. Ještě mě nevedl k víře, ale otevřel mi oblast fenoménů, které už jsem nemohla jen slepě mýjet. Ne nadarmo nám stále vštěpovali, že máme na všechny věci pohlížet bez předsudků a odhodit všechny ‚klapky‘ z očí. Bariéry racionalistických předsudků, v nichž jsem - aniž bych to věděla - vyrostla, padly a svět víry stál náhle přede mnou. Lidé, se kterými jsem se denně stýkala, k nimž jsem vzhlížela s obdivem, žili v něm. Určitě stáli přinejmenším za vážné zamyšlení. Zatím jsem se ještě nezačala otázkami víry zabývat systematicky, na to jsem byla ještě příliš naplněná jinými věcmi. Spokojila jsem se s tím, že jsem do sebe bez odporu pojímala podněty z okolí, a to mě - téměř nepozorovaně - postupně přetvářelo.“¹ Viděno zpětně, toto byl v životě Edity Steinové velmi rozhodující moment, což ostatně ona sama musela nějak tušit už při loučení ve Vratislavi, neboť „v nejhlubším srdci jsem však měla - jako asi i ona (tj. maminka) - tajemné tušení, že je to loučení zasahující hlouběji.“² Byl to zároveň počátek bolestné a dlouhé cesty, neboť do křtu v Bad Bergzabernu uplynulo ještě dobré čtyři roky. Ale nyní byla Edita vnitřně tak daleko, že „na všechny věci pohlížela bez předsudků“.

Uvědomujeme-li si tento její postoj, je pochopitelné, že tři větrem pocuchané stromy na jednom holém kopci v okolí Göttingen jí „stále připomínaly tři kříže na Golgotě“,³ že postřehla trojí vyzvánění zvonů ze St. Albani, aniž znala jeho význam,⁴ že - jak píše - „jsem se v Göttingen naučila účtět k náboženským otázkám a věřícím lidem“ a „dokonce jsem se svými přítelkyněmi někdy zašla do protestantského kostela.“⁵ a že sama během služby v lazaretu v Hranicích na Moravě v roce 1915 byla vůči náboženským „fenoménům“ otevřená: „Když jsem třídila tu trochu majetečku, vypadl mi z poznámkového sešitu zemřelého (tj. vojáka) lístek: stála na něm modlitba za zachování jeho života, kterou mu dala jeho žena. To mě nesmírně hluboce zasáhlo. Teprve nyní jsem pocítila lidský rozměr tohoto úmrtí.“⁶ Taková

1 Tamtéž, 230.
2 Tamtéž, 189.
3 Tamtéž, 211.
4 Tamtéž, 210.
5 Tamtéž, 283.
6 Tamtéž, 304.

vnitřní dispozice dává také zvláštní význam dříve nepatrným zážitkům, jaké Edita Steinová měla v létě 1916 ve Frankfurtu nad Mohanem: „Vstoupili jsme na několik minut do domu, a zatímco jsme tam prodlévali v uctivém mlčení, přišla nějaká žena z trhu se svým košem a poklekla do lavice ke krátké modlitbě. To bylo pro mě něco docela nového. Do synagóg a protestantských kostelů, které jsem navštívila, se chodilo jen na bohoslužbu. Ale zde přišel někdo zprostřed všedních záležitostí do liduprázdného kostela jako k důvěrnému rozhovoru. Nemohla jsem na to nikdy zapomenout.“¹ Nebo návštěva Liebiegova muzea, kde stojí Myrónova Athéna: „Ale dříve než jsme se dostali k ní, přišli jsme do místnosti, kde byly vystaveny čtyři postavy z vlámského ‚Ukládání do hrobu‘ ze 16. století: Matka Boží a Jan uprostřed, Magdaléna a Nikodém po stranách. Korpus Krista tu již nebyl. Výraz těchto postav byl tak podmanivý, že jsme se odtud dlouho nemohli odtrhnout. A když jsme odtud došli k Athéně, shledala jsem, že je jen velmi půvabná, ale nechala mě chladnou (...) Teprve o mnoho let později při opakované návštěvě jsem k ní našla přístup.“²

Po těchto „přípravných“ zkušenostech tomu ani nemohlo být jinak, než že setkání s Annou Reinachovou, jejíž muž padl v roce 1917 ve Flandrech, způsobilo v Editě hluboký převrat. Jako první se o tom zmiňuje P. Jan Hirschmann SJ ve výše citovaném dopise z 13. května 1950 sestře Terezii Renatě Posseltové: „Rozhodujícím podnětem k její konverzi ke křesťanství byl, jak mi sama vyprávěla, způsob, jakým její přítelkyně paní Reinachová v síle tajemství kříže nesla oběť, která jí byla uložena smrtí jejího manžela na frontě první světové války. V této oběti zažila důkaz pravdivosti křesťanského náboženství a otevřela se mu. Pobývala tehdy po Reinachově smrti v jejich domě, aby prohlédla jeho pozůstalost“ (viz výše). Autorka Editiny biografie zapracovala toto sdělení do 7. vydání (1954) své knížky, přičemž nechává promlouvat samotnou Editu: „Bylo to moje první setkání s křížem a Boží mocí, kterou kříž dává těm, kdo ho nesou. Poprvé jsem přímo hmatatelně před sebou viděla církev zrozenou z Kristova vykupitelského utrpení v jejím vítězství nad ostnem smrti. Byl to okamžik, v němž se zhroutil moje nevíra, židovství vybledlo a křesťanství zazářilo: Kristus v tajemství kříže.“³ Nelze přehlédnout sklon

1 Tamtéž, 362.

2 Tamtéž, 362n. K oběma frankfurtským zážitkům srov. také fotografie a jejich popisky v knize Sr. Maria Amata Neyer OCD, Edita Steinová, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 1993, str. 25-26.

3 Cit. dílo, 68.

k přikrášlení zprávy, čímž je ovšem zpráva také nepřesná, vždyt Editino židovství vybledlo už dávno.

O této proměně svědčí také spisy, které v těchto letech (1918-1921) Edita napsala, ačkoli nepojednávají přímo o náboženských tématech, a stejně i její dopisy z této doby. F. J. Sancho Fermín o tom říká: „Je nepochybné, že Edita teď až do jisté chvíle prožívá dramatickou situaci: chce věřit, a přesto to nedokáže; víra přichází a opět jí uniká; intelektuálně tuší, že pravda je v Bohu, ale ještě ji nezakouší v životě; cítí, jak ji víra přitahuje, ale ještě jí není zcela proniknuta.“¹

Po tom všem by bylo bývalo velmi blízko ke konverzi k protestantismu, zvláště když různí přátelé z kroužku kolem Edmunda Husserla tento krok udělali a když naopak konverze ke katolicismu musela pro její rodinu, především pro její matku, znamenat tragédii ještě větší. Přesto se Edita obrací ke katolické církvi. Také toto rozhodnutí, k němuž dala jistě podnět četba Tereziiny autobiografie, bylo „připravené“. Edita píše: „*směšování politiky a náboženství, které tam (tj. v protestantských církvích) převládalo, mě ovšem nemohlo přivést k poznání čisté víry a také mě často odpuzovalo.*“² Na její cestě ke katolicismu nelze také podcenit význam četby Möhlerova výkladu dogmatických rozdílů v katolickém a protestantském pojetí víry, Augustinových Vyznání a Exercicií Ignáce z Loyoly.³ Přesto však teprve setkání s Terezií z Avily v létě 1921 vedlo Editu Steinovou k přesvědčení, že našla „pravdu“, a nakonec k rozhodnutí nechat se pokřtít v katolické církvi.

*Převzato z časopisu Karmelimpulse, ročník 9, 1999/I, str. 16-21.
Z němčiny přeložila sestra M. Petra od Zmrtvýchvstalého, OCD*

KARMEL - časopis pro duchovní život

Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.

Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.

ISSN - KARMEL 1210 - 499X

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P - 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.

1 Týž, Edith Stein, Burgos 1997, 141.

2 Jüd. Fam. 283.

3 Viz dopis R. Ingardenovi z 8. 11. 1927, Edith Stein Jahrbuch 2/1996, 402.